

Herner-Kovács Eszter

Szerbiai választások 2012.

Az új szerb politikai erőter és az elmúlt egy év tanulságai, különös tekintettel a magyar érdekképviselet alakulására

Szerbiában 2012. május 6-án parlamenti, tartományi, önkormányzati választásokat, valamint előrehozott elnökválasztást tartottak. Noha Boris Tadić (DS) mandátuma még nem járt le, az államfő úgy taktikázott, hogy amennyiben a választásokkal egy időben tartják meg az előrehozott elnökválasztást, úgy jobb eséllyel újrázhat az elnöki székben, és pártja, a Demokrata Párt képviselőjelöltjeinek esélyeit is növelheti a választás „egyéb” szintjein. A választásokat megelőző közvélemény-kutatások sorra igazolták Tadić elképzelését az elnökválasztást illetően, a második fordulót (május 20.) követő végeredmény azonban keserű meglepetéssel szolgált a volt államfőnek: Szerbia új elnöke ugyanis Tomislav Nikolić, a Szerb Haladó Párt (SNS) jelöltje lett, s a köztársasági parlamenti voksolás győzteseként is az SNS került ki. Köztársasági szinten tehát jelentősen átalakul Szerbia politikai helyzete a májusi választásokat követően. A tanulmány¹ a köztársasági szintű eredmények bemutatásával, valamint a magyar szempontból kiemelten lényeges vajdasági tartományi és önkormányzati eredmények elemzésével kíván foglalkozni, emellett pedig a választások óta eltelt egy év legfontosabb fejleményeire kíván rámutatni.

Köztársasági szintű eredmények

Szerbiában a köztársasági parlament megválasztása egyfordulós, listás rendszerben történik, a választási küszöb 5%. A 2012. május 6-i választásokon a választásra jogosultak száma 6 770 013 fő volt, ebből 3 912 904 fő

1 Jelen tanulmány a „Szerbiai választások 2012: a szétforgácsolt magyar politika kudarca” címmel a *Kisebbségkutatás* 2012. 2-es számában megjelent tanulmány kibővített, aktualizált változata.

járult az urnákhoz, így a részvételi arány 57,8%-os volt.² Az előzetes közvélemény-kutatások a Szerb Haladó Párt győzelmét jósolták a parlamenti választásra, s ez az előrejelzés – az elnökválasztással ellentétben – be is igazolódott. A legtöbb voksot a nacionalista utódpártként is emlegetett (erről a későbbiekben még szó lesz) Szerb Haladó Párt (SNS) szerezte meg, ami a leadott szavazatok 24,04%-át jelenti, míg a rivális Demokrata Párt (DS) 22,11%-os támogatottságot szerzett. Ezzel az eredménnyel a haladóknak 73, míg a demokratáknak 67 képviselői mandátumot sikerült szerezni. A Szocialista Párt (SPS) a szavazatok 14,53%-át szerezte meg, ezzel 44 képviselői széket szereztek. A Szerbiai Demokrata Párt (DSS) a leadott szavazatok 7%-át (21 mandátum), a Liberális Demokrata Párt vezette „Fordulat” 6,52%-át (20 mandátum), a Szerbiai Egyesült Régiók pedig 5,49%-át (16 mandátum) kapta.

A kisebbségi pártoknak nem kell az 5%-os küszöböt átlépniük, esetükben a kisebbségi választói névjegyzékben szereplők száma és az általuk leadott szavazatok mennyisége alapján osztnak mandátumot oly módon, hogy a szavazatok számát elosztják a listán bejutott képviselőkre leadott szavazatok átlagával. A kisebbségi pártok legerősebbje, a Vajdasági Magyar Szövetség a szavazatok 1,77%-át szerezte meg, ami 5 képviselői helyet jelent a Népképviselőházban. A szandzsáki SDA a szavazatok 0,69%-ával 2, a „Mindannyian Együtt” (közös magyar, horvát, bosnyák, szlovák, macedón) kisebbségi lista a szavazatok 0,63% százalékaival 1 mandátumot szerzett, és a preševói albánok koalíciója is 1 képviselőt juttatott a parlamentbe. A 2012-es választások egyik kuriózumának számító „Mindannyian Együtt” listán két magyar párt, a Vajdasági Magyar Demokrata Közösség és a Magyar Polgári Szövetség is szerepelt, azonban a befutó helyen *Emir Elfic*, a *Bosnyák Demokrata Közösség* elnöke szerepelt. Egyébként a kisebbségi lista 15. helyén szerepelt magyar nemzetiségű jelölt, a „legelőkelőbb” helyen Csonka Áron, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének elnöke, aki a lista 5. helyét foglalta el, Rác Szabó László, a Magyar Polgári Szövetség elnöke pedig a 15. helyen szerepelt.³ Reális esély tehát nem volt arra, hogy magyar képviselő is mandátumot szerezzen a „Mindannyian Együtt” listájáról. A többi magyar párt (Vajdasági Magyar Demokrata Párt, Magyar Remény Mozgalom) nem állított köztársasági szintű listát.

2 http://www.rik.parlament.gov.rs/latinica/propisi_frames.htm.

3 Sve zajedno: BDZ, GSM, DZH, DZVM, Slovačka stranka - Emir Elfic. *S Media*, 2012. április 27. <http://www.smedia.rs/vesti/izbori/vest/91804/Izbori-2012-Emir-Elfic-Sve-zajedno-BDZ-GSM-DZH-DZVM-Slovačka-stranka-Emir-Elfic.html#>. [Utóljára letöltve: 2013. május 9.]

Külön érdekesség a mandátumot szerzett pártok körében a szerbiai kisebbségi vlach „Facebook-párt”-nak a beszédes nevű „A felkínált válaszok közül az egyik sem” elnevezésű listája, amelynek szintén egy képviselője van a köztársasági parlamentben.

A köztársasági parlament (Népképviselőház) új összetétele:⁴

Párt	Mandátum
Szerb Haladó Párt	73
Demokrata Párt	67
Szerbiai Szocialista Párt	44
Szerbiai Demokrata Párt	21
Fordulat	20
Szerbiai Egyesült Régiók	16
Vajdasági Magyar Szövetség	5
Szandzsáki Demokratikus Akciópárt	2
Mindannyian Együtt	1
Vlach kisebbségi párt	1
Preševói Albánok Koalíciója	1

Köztársasági szinten a magyar pártok közül tehát egyedül a Vajdasági Magyar Szövetségnek sikerült mandátumot szereznie. A pártnak eddig 4 képviselője volt a törvényhozásban, tehát a megszerzett mandátumokat illetően mindenképpen sikeresnek nevezhető az országos szereplésük, azonban hozzá kell tenni, hogy a mandátumszám gyarapodása nem a VMSZ megnövekedett népszerűségének, hanem a szerb választási rendszer mandátum-kiosztási sajátosságának tudható be. A VMSZ 2012-ben kevesebb szavazatot kapott, mint a Magyar Koalíció (három magyar párt, a VMSZ, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt és a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége által alkotott közös lista) a 2008-as választásokon; 2008-ban 74 874, míg 2012-ben 68 323 szavazat érkezett a vajdasági magyar pártra a köztársasági választáson, ez százalékban kifejezve 1,81 és 1,77%.

Köztudott, hogy a vajdasági magyarok esetében beszélhetünk a legnagyobb mértékű „átszavazásról”, vagyis a többségi pártok támogatásáról a

⁴ Részletesebb választási eredmények: http://www.rik.parlament.gov.rs/latinica/propisi_frames.htm.

Kárpát-medencében. Nem könnyű azonban megállapítani, hogy pontosan hány százaléku is szavaz nem magyar pártra. Utoljára a 2008-as választásokat megelőzően készült egy ilyen felmérés; Badis Róbert szociológus akkori kutatásából az derült ki, hogy a vajdasági magyarok kb. 40%-a szavaz szerb pártokra (ez a szám a fiatalok körében jóval magasabb, kb. 60%).⁵ Feltételezhetően ez a tendencia a 2012-es választáson is tartotta magát. Számításaim szerint⁶ a potenciális magyar szavazók száma 220 000 fő körül lehetett, s ha az országos választási részvételt vesszük alapul, akkor megközelítőleg 125 000 magyar voksolhatott. Ha ebből 68 323 fő szavazott a VMSZ-re, az azt jelenti, hogy 46%-uk nem magyar pártokra adta le a voksát, vagyis a Badis által korábban meghatározott 40%-os átszavazási arány nagyjából 2012-ben is reálisnak mondható.

A szavazást követő hetek egyik központi témája volt a több párt által tapasztalt választási csalások ügye. Pásztor István VMSZ-elnök szerint a választások több szintjén is szavazatokat loptak a párttól. „A szavazatok leadása és a szavazatszámolás, valamint a szavazóhelyek bezárása és kedd este között a VMSZ nagyjából 30 ezer szavazatot veszített el egyelőre megmagyarázhatatlan módon. A vasárnap éjszakai és hétfői adatok értelmében 91 400 szavazatot szereztem a köztársasági elnökválasztáson, ez a szám mostanra furcsamód 63 262-re csökkent. Amikor ezt az eredményt a bizottság közzétette, a topolyai, kishegyési, szabadkai és magyarkanizsai szavazólapokat tartalmazó zsákok még Szabadkán voltak. Köztársasági szinten két nap alatt 95 375-ről 67 841 szavazatra csökkent teljesítményünk. Az első szavazatszám értelmében hét köztársasági parlamenti mandátum járt volna pártunknak, így már csak öt. Tartományi szinten vasárnap éjjel előtt 20

5 Lásd: http://www.idkm.org/tanulmanyok/Pol_kozv_kutatas.pdf. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

6 Mivel nem áll rendelkezésre adat arról, hogy pontosan hány magyar jogosult részt venni a szerbiai választásokon, a következő módszerrel próbáltam egy többé-kevésbé reális számot adni. A 2011-es népszámlálás eredményei alapján tudjuk, hogy 251 136 magyar él Vajdaságban. (A Vajdaságon kívül élő pár ezer magyar nem került be a becslésbe, ez is torzíthatja az eredményt.) Vajdaságban 1 736 090 fő volt jogosult szavazni, s tudjuk, hogy a magyarok aránya Vajdaságban belül 13%, így arányosítva megkapjuk a potenciális magyar szavazók számát is. Emellett a vajdasági körzetekben élő regisztrált szavazók és az ott élő magyarok aránya alapján szintén számoltam egy lehetséges eredményt a magyar szavazókra, végül a két összeget átlagolva kaptam meg a 228 380-as eredményt. Noha ez a szám nagyon magasnak tűnik a magyarok összlétszámához viszonyítva, ne feledkezzünk meg arról, hogy a szerbiai magyarok korösszetétele igen kedvezőtlen.

százalékos szavazat-feldolgozás után közölték, hogy a VMSZ a voksok 6,4 százalékát szerezte meg, 100 százalékos feldolgozottság után most pedig azt állítják, hogy csupán a szavazatok 6,15 százaléka a miénk” – jelentette ki a pártelnök a választások első fordulóját követő sajtótájékoztatóján.⁷ A köztársasági választások tisztaságát kifogásolta a Szerb Haladó Párt elnöke, Tomislav Nikolić, valamint a Szerbiai Egyesült Régiók pártja is, és a Köztársasági Választási Bizottság is több helyen tapasztalt szabálytalanságot. Egyes nyilatkozatok odáig mentek, hogy a Milosević-rendszer időszakával állították párhuzamba a választási csalások mértékét (Nikolić szerint félmillió fiktív név szerepelt a választói névjegyzéken, valamint három ezer kidobott szavazólapról is tudomása volt, amelyek helyére szerinte új, kitöltött szavazólapokat helyezett a Demokrata Párt)⁸. Noha néhány helyen a benyújtott óvások miatt valóban megismételték a szavazást, a Köztársasági Választási Bizottság nem nyilvánította érvénytelennek a voksolást, és a CeSID (Központ a Szabad és Demokratikus Választásokért – a választásokat megfigyelő civil szervezet) is kiállt az érvényesség mellett.

A választást követően legtöbben egy demokrata-szocialista kormánykoalíció megalakulásával számoltak, s lehetséges koalíciós partnerként felmerült a Szerbiai Egyesült Nyugdíjasok Pártja, az Egységes Szerbia és a Vajdasági Magyar Szövetség neve is,⁹ kormányalakítási felkérést végül a Szerbiai Szocialista Párt kapott, akik a haladókkal és a Szerbia Egyesült Régióival (és az ezen listákon indult kisebb pártokkal) közösen alkották meg a kormánykoalíciót. Annak, hogy a koalíciós megállapodás május 6-tól június legvégéig váratott magára, több oka is lehet – itt kell szót ejteni a Szerb Haladó Pártot övező félelmekről is.

Tomislav Nikolić 2008-ig a Szerb Radikális Párt alelnökeként politizált. A párt elnöke az a Vojislav Šešelj, aki jelenleg a délszláv háborúban elkövetett háborús és emberiség ellenes bűncselekményeiért Hágában törvényszék előtt áll (pártelnöki pozícióját ezért jelenleg nem gyakorolja). A szélsőségesen nacionalista Radikális Párt 1998–2000 között kormánypártként állt ki Milosević rendszere mellett, továbbá híres kisebbségellenes (horvát, albán, magyar stb.) kijelentéseiért, EU-ellenes politizálásáért, és abbéli elkötelezettségéért, hogy Koszovót szerb fennhatóság alatt kell tartani. 2008-

7 Harmincezer szavazat elveszett. *Magyar Szó*, 2012. május 10. <http://vmsz.org.rs/harmincezer-szavazat-elveszett>. [Utoljára letöltve: 2013. május 8.]

8 Minden idők legnagyobb választási csalása *Magyar Szó*, 2012. május 11. http://www.magyarso.com/hu/2012_05_11/kozelet/26088/. [Utoljára letöltve: 2013. május 6.]

9 A kinkeserves koalíciós tárgyalásokról lásd Szilágyi Imre tanulmányát: <http://www.hia.hu/pub/displ.asp?id=BKIGXH> [Utoljára letöltve: 2013. május 8.]

ban Tomislav Nikolić vezetésével önálló frakció vált ki a Radikális Pártból, amely hamarosan Szerb Haladó Párt néven önálló párttá szerveződött. A pártszakadás oka az volt, hogy a Šešeljhez hű radikális képviselők elutasították a Szerbia és az Európai Unió között kötendő stabilitási és társulási megállapodás ratifikálását. Meglepő pálfordulás volt az integrációpárti retorika felvállalása Nikolić részéről, azonban politikai elemzők reálpolitikai lépésként értékelték a pártalapítást, 2008-ra ugyanis már a csalódott radikális szavazók is az Európai Unióban látták az egyetlen esélyt a hosszan tartó válságból való kilábalásra. Tomislav Nikolić taktikája be is vált, hiszen az újonnan alapított Szerb Haladó Párt (SNS) a Szerb Radikális Párt szavazóinak túlnyomó többségét el is vitte.¹⁰

Tomislav Nikolić elnöki mandátumának első heteiben reális esély látszott arra, hogy radikális múltja meghatározó elem lesz elnöki regnálása idején, hiszen már első megnyilatkozásaiban helyet kapott a nacionalista retorika. Egy montenegrói tévéinterjújában – már hivatalba lépett elnökként – úgy nyilatkozott, hogy 1995-ben Srebrenicában nem népirtás, pusztán „súlyos bűntett” történt a boszniai szerb haderő részéről. Ugyanebben az interjújában utalt arra is, hogy Montenegrónak nem kellett volna elszakadnia Szerbiától, hiszen a két nép között semmilyen különbséget nem lát.¹¹ A horvátokkal való baráti viszonyt sem sikerült megalapoznia azzal a 2012. májusi kijelentésével, miszerint Vukovár szerb város, ahová nem szükséges visszatérniük az elmenekült horvátoknak. Említett kijelentéseit az uniós és az amerikai diplomácia is elítélte, Nikolić elnöki beiktatásán pedig nem vett részt sem a horvát, sem a bosnyák, sem a szlovén elnök. Mindezek fényében úgy tűnt, hogy az új szerb elnök regnálása nem lesz teljesen konfliktusmentes, s féltő volt, hogy Szerbia letér az európai integráció útjáról, amin a demokraták egyébként sikeresen, lépésről lépésre haladtak az elmúlt években. A kezdeti aggodalmak azonban most, egy év elteltével, úgy tűnik, alaptalanok voltak. Nikolić Koszovóval kapcsolatban például kifejezetten kompromisszumkésznek mutatkozik, elég csak a Brüsszel vezetésével zajló Belgrád–Pristhina párbeszédre gondolni, amely 2013. áprilisban egy közös megállapodás keretében többé-kevésbé nyugvópontra jutott (bár az alkal-

10 Visszaszoruló radikálisok. *Vajdasági Magyar Művelődési Intézet* <http://www.vmmi.org/index.php?ShowObject=kronika&id=1614>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

11 Nikolic: Srebrenicában nem volt népirtás. *Index*, 2012. június 1. http://index.hu/kulfold/2012/06/01/nikolic_srebrenicaban_nem_volt_nepirtas/. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

mazás részleteiről továbbra is folynak a tárgyalások).¹² Emellett Nikolić a közelmúltban a boszniai állami tévében bocsánatot kért a Srebrenicában elkövetett bűnökért, így fogalmazva: „Bocsánatot kérek a bűnökért, amelyet az államunk és a népünk nevében bárki elkövetett.” A népirtás vádját ugyan továbbra sem ismeri be, de úgy fogalmazott, a boszniai háború tettei mind valamilyen féle népirtásnak minősülnek.¹³ Végül, de nem utolsósorban, magyar szempontból kiemelten fontos, hogy a szerb és a magyar államfő 2012 folyamán megállapodott arról, hogy közösen fognak fejet hajtani a második világháború során magyar és szerb részről elkövetett gaztetek, vagyis mind az újvidéki hideg napok, mind az 1944–45-ös titói megtorlás áldozatainak emléke előtt. A közös történelem vitás pontjainak tisztázása ezzel a szimbolikus gesztussal egy új lendületet vehet.

Visszatérve a 2012-es választások köztársasági szintű eredményeire, a haladók nemcsak az elnöki pozíció megszerzésével, hanem – ahogyan arra már utaltunk – a parlamenti választásokon aratott relatív győzelmükkel is felborították az eddigi szerb belpolitikai berendezkedést, s a kinkeserves kormányalakítás jórészt az ő győzelmüknek tulajdonítható. A szóba jövő koalíciós partnerek ugyanis – látszólag legalábbis – vonakodtak a „poszt-radikális” párttal közösen kormányozni, még akkor is, ha az SNS a főbb kérdésekben (euro-atlanti integráció folytatása, Koszovó el nem ismerése) egyébként hasonló alapokon áll, mint a Tadić-vezette Demokrata Párt. A kezdeti elképzelésekkel ellentétben, – miszerint a 2012-ig kormányzó demokraták és szocialisták alakíthatnak újból koalíciós kormányt – a kormányalakítási megbízást végül a szocialisták kapták, akik a Szerbia Egyesült Régióival és a Szerb Haladó Párttal (valamint az ezen pártokhoz csatlakozott kisebb pártokkal) alakították meg a koalíciót. Az, hogy a „királycsináló” szocialisták készek voltak koalícióra lépni a haladókkal, azt a felvetést támasztja alá, hogy elvek és politikai ideológiák helyett valószínűleg sokkal inkább politikai alkukról szólt a közel kéthónapos szerbiai kormányalakítási mizéria.¹⁴ A koalíciós tárgyalásokon döntő fontosságú lehetett az elnök-választás második fordulójának eredménye, vagyis Tomislav Nikolić győzel-

12 A tárgyalások részletes bemutatásáért lásd Huszka Beáta tanulmányát: *Történelmi egyezmény Észak-Koszovóról*. <http://www.hiia.hu/pub/displ.asp?id=GXRGNU>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

13 Bocsánatért könyörög Nikolić. *Pannon RTV*, 2013. április 25. <http://pannonrtv.com/web/?p=58262>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

14 Új feltételeket szabhat az Európai Unió Szerbiának. *Kitekintő*, 2012. június 20. http://kitekinto.hu/europa/2012/06/20/uj_felteteleket_szabhat_az_europai_unio_szerbianak&lap=2. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

me, mellyel a Szerb Haladó Párt alkupozíciói jelentősen erősödtek. Emellett pedig valószínű, hogy a haladók hajlandóak voltak feláldozni a miniszterelnöki pozíciót a kormányban való jelenlétéért cserébe, így történhetett meg, hogy az új szerb kormány miniszterelnöke Ivica Dačić, a szocialisták jelöltje lett, annak ellenére, hogy a Szocialista Párt csak a 3. helyet szerezte meg a választásokon. Hasonló alkura a Demokrata Párt feltételezhetően nem lett volna képes.

Mint arra a tanulmány elején már utaltunk, az elnökválasztás végeredménye nem kis meglepetéssel szolgált, hiszen a közvélemény-kutatások sora Boris Tadićot hozták ki a szavazás győzteseként, s erre a feltevésre az elnökválasztás első fordulójának eredményei is ráerősítettek. A választáson 12 jelölt indult, köztük magyar jelölt is szerepelt Pásztor István személyében. Pásztor még a választások előtt világossá tette: azért indul az elnökválasztáson, hogy nagyobb alkupozíciója legyen a VMSZ-nek, amennyiben Pásztor a választás második fordulójában a demokrata párti jelölt javára lép vissza. Egy időre úgy tűnt, hogy a beharangozott ígéret semmissé válik, hiszen Pásztor István a két forduló között úgy nyilatkozott, hogy amennyiben a VMSZ-től „ellopott” szavazatokról kiderül, hogy a Demokrata Pártnak köze volt az üggyhez, nem lép vissza Tadić javára. „Az elnökválasztás második fordulóját illetően ma már nem érvényes semmi sem, amit eddig elmondtam. Hogy mi lesz érvényes az elnökválasztás második körére vonatkozólag, az még kiderül.”¹⁵ Végül aztán Pásztor felszólította a magyar szavazókat, hogy az elnökválasztás második fordulójában a demokrata párti jelöltet támogassák, noha fenntartásait hangsúlyozta a DS „módszereinek” tisztaságával kapcsolatosan: „A köztársasági elnökválasztás második köre újra Boris Tadić és Tomislav Nikolić között fog eldőlni. Noha az elmúlt tíz nap történései újabb komoly kételyeket ébresztettek közösségünkben és személy szerint bennem is, én mindennek ellenére Boris Tadićra fogok szavazni, és erre kérem mindazokat, akik május 6-án mint köztársasági elnökjelöltet engem támogattak. Az ő személyében több esély van arra, hogy Szerbia egyszer egy normális, európai országgá váljon. Minden jel szerint sajnos nem a közeljövőben.”¹⁶

Az elnökválasztás első fordulójának eredménye a következőképpen alakult: Boris Tadić (Demokrata Párt) 25,31%, Tomislav Nikolić (Szerb Haladó Párt) 25,05%, Ivica Dačić (Szerbiai Szocialista Párt) 14,23%, Vojislav

15 Harmincezer szavazat elveszett. *Magyar Szó*, 2012. május 10. <http://vmsz.org.rs/harmincezer-szavazat-elveszett>. [Utoljára letöltve: 2013. május 8.]

16 Pásztor István: Az elnökválasztáson Boris Tadićot támogatjuk. *Magyar Szó*, 2012. május 17. http://www.magjarszo.com/fex.page:2012-05-17_Pasztor_Istvan_Az_elnokvalasztason_Boris_Tadicot.xhtml. [Utoljára letöltve: 2013. május 8.]

Koštunica (Szerbiai Demokrata Párt) 7,44%, Zoran Stanković (Szerbia Egyesült Régiói) 6,58%, Čedomir Jovanović (Liberális Demokrata Párt) 5,03%, Jadranka Šešelj (Szerb Radikális Párt) 3,78%, Vladan Glišić (független) 2,77%, Pásztor István (VMSZ) 1,62%, Zoran Dragišić (független) 1,54%, Muamer Zukorlić (a szerbiai iszlám közösség muftija) 1,39%, Danica Grujičić (Szociáldemokrata Szövetség) 0,78%. A második fordulóban Boris Tadić 47,35%-ot, míg Tomislav Nikolić 49,51%-ot szerzett, így a haladó párti jelölt nyerte meg az elnökválasztást. Elemzők szerint Tadić vereségéhez nagyban hozzájárult az, hogy a haladók sikeresebben mozgósították szavazótáborukat, s a demokrata szavazók „elkényelmesedésével” magyarázható a második fordulóban tapasztalt jóval alacsonyabb részvételi arány; míg május 6-án 57,7%, május 20-án csak 46,3% járult az urnákhoz. Mindemellett érdemes megjegyezni, és magyar szempontból is fontos tény, hogy a Vajdaság területén egyértelműen Boris Tadić „nyerte meg” az elnökválasztást.

Mivel a köztársasági szinten bekövetkezett haladó párti térnyerés kérdéséről már szó esett, áttérhetünk a választások tartományi szintű elemzésére, ám előtte érdekes lehet röviden utalni a választásokat megelőző időszakra, valamint a pártok kampányára. Mint ismeretes, Szerbia az utóbbi években erőteljes elköteleződést mutatott az európai integráció irányában, s a megkezdett út egy fontos állomását teljesítette is 2012 márciusában, amikor elnyerte a hivatalos tagjelölti státust. Ezen eredmény elérésében nagy szerepe volt Boris Tadić demokrata elnöknek, aki regnálása idején konzekvensen tartotta magát az „EU is, Koszovó is” elvhez. Újraválasztásához azonban, úgy tűnik, nem volt elég ez az eredmény, ami valószínűleg annak tulajdonítható, hogy a pénzügyi válság és nagyarányú munkanélküliség sújtotta szerb lakosság – noha továbbra is támogatja az uniós csatlakozást, – elvek helyett konkrét válságkezelő megoldásokat vár az ország vezetőitől. Ebben a nehéz gazdasági helyzetben pedig jobb eséllyel indul egy radikális (vagy legalábbis radikális múlttal rendelkező) politikus és pártja, mint az uniós csatlakozás terén eredményeket felmutató, ám válságkezelésben sikertelen előd. Ezt a feltevést igazolja a választásokat megelőző kampány jellege is; a pártok lényegében ugyanazzal a programmal kampányoltak (munkahelyteremtés, beruházások serkentése stb.), a különbség talán abban ragadható meg, hogy a Szerb Haladó Párt jó érzékkel használta ki a válság idején jól bevethető populista retorikát.

Tartományi szintű eredmények

A vajdasági tartományi törvényhozás megválasztása kétfordulós, egyéni és listás szavazással történik. A 2012. május 6-án megtartott első forduló-

ban a 120 képviselői helyből a 60 listás hely sorsa biztosan eldőlt, május 20-án pedig az egyéni helyekről szavaztak, mivel az első fordulóban egyik jelölt sem szerezte meg a szavazatok abszolút többségét. Amint az elnökválasztáson is, úgy a tartományi parlamenti választásokon is egyértelműen a Demokrata Párt került ki győztesként a Vajdaságban. A 120 képviselői helyből 58-at a DS jelöltjei nyertek el, a Szerb Haladó Párt képviselői 22 mandátumot szereztek meg, a Szerbiai Szocialista Párt 13, a Vajdasági Szocialista Liga pedig 10 képviselőt delegálhatott a tartományi törvényhozásba. A magyar pártok közül egyedül a Vajdasági Magyar Szövetségnek sikerült mandátumhoz jutni a tartományi parlamentben, összesen 7 képviselői helyet szereztek. (A VMSZ köztársasági szinten az eddigi 4-ről 5-re tudta növelni mandátumainak számát, azonban tartományi szinten 9-ről 7-re csökkent képviselőinek száma.) Mandátumot szerzett még a Szerb Radikális Párt (5), a Szerbiai Demokrata Párt (4) és a Fordulat Koalíció (1).¹⁷

A tartományi parlament új összetétele:

Párt	Mandátum
Demokrata Párt	58
Szerb Haladó Párt	22
Szerbiai Szocialista Párt	13
Vajdasági Szociáldemokrata Liga	10
Vajdasági Magyar Szövetség	7
Szerb Radikális Párt	5
Szerbiai Demokrata Párt	4
Fordulat	1

A Tartományi Képviselőház alakuló ülésére 2012. június 22-én került sor. A kormányzó koalíciót a Demokrata Párt, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga és a Vajdasági Magyar Szövetség alkotja majd, noha a Demokrata Párt gyakorlatilag önállóan is kormányozhatna.¹⁸ A kormányelnöki pozícióban Bojan Pajtić (Demokrata Párt) újrázott, a házelnöki pozíciót pedig –

17 A tartományi parlamenti választás eredményei. *Tartományi Választási Bizottság*, 2012. június 8. <http://www.pik.skupstinavojevodine.gov.rs/docs/2012izvestajUkupniRezultati.pdf>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

18 Nemsokára tartományi kormány. *Vajdaság Portál*, 2012. június 15. http://vajdasag.eu/vrtv20120615_5. [Utolsó letöltés: 2013. május 9.]

amelyet eddig is magyar politikus töltött be Egeresi Sándor személyében – a VMSZ elnöke, Pásztor István kapta meg. Ez a poszt nyilvánvalóan gesztusértékű, hiszen a magyar pártnak nincs akkora parlamenti súlya, hogy soraiból kerüljön ki a házelnök. Mindemellett pedig a választási csalások miatt a VMSZ és a Demokrata Párt „belgrádi szárnya” között kialakult feszültség is vélhetően enyhült azáltal, hogy a Demokrata Párt „vajdasági szárnya” komolyan veszi a VMSZ-szel való együttműködést.

A magyar pártok közül tartományi listát állított a Vajdasági Magyar Szövetség, a Magyar Remény Mozgalom (MRM), valamint a Mindannyian Együtt kisebbségi listán szerepeltek a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK) és a Magyar Polgári Szövetség (MPSZ) jelöltjei, mandátumot azonban csak a VMSZ tudott szerezni.¹⁹ Bár listát nem tudott állítani, a VMDK egy egyéni képviselőjelöltje (Gusztony András, Temerin) bejutott a tartományi választások második fordulójába²⁰ (a mandátumot azonban nem sikerült megszereznie). A vajdasági magyar pártstruktúráról köztudott, hogy a Kárpát-medencei kisebbségi magyar közösségek között ez a legfragmentáltabb; jelenleg öt magyar párt színesíti a politikai palettát. Az 1989-ben megalakult Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége az 1990-es választásokon ugyan sikerrel szólította meg a vajdasági magyarok túlnyomó többségét, ám a reménytelinek induló helyzetet az első pártszakadás 1994-ben megakasztotta. A VMDK-ból ekkor kivált egy csoport, amely megalakította a Vajdasági Magyarok Szövetségét (VMSZ). 1996-ban a VMDK országos választásokon bekövetkezett kudarca²¹ okán újabb osztódásra került sor: Páll Sándor alelnök kezdeményezte Ágoston András alapító elnök leváltását az elnöki tisztségről, aki ennek hatására kilépett saját pártjából, és létrehozta a Vajdasági Magyar Demokrata Pártot (VMDP). A 2000-es években újabb önálló szerveződések jöttek létre Magyar Polgári Szövetség és Magyar Remény Mozgalom néven. A pluralizmus ellenére azonban a magyarok túlnyomó többsége 1996 óta a Vajdasági Magyar Szö-

19 A tartományi parlamenti választás eredményei. *Tartományi Választási Bizottság*, 2012. június 8. <http://www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs/docs/2012izvestajUkupniRezultati.pdf>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

20 Vasárnap a tartományi parlamenti választások második fordulója. *Vajdaság Ma*, 2012. május 17. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/13539/>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

21 A VMDK az 1996-os választást „A nagy megmérettetésnek” nevezte, amelyen elválik, hogy a délvidéki magyarok a VMDK-t vagy a VMSZ-t támogatják-e. A VMSZ kb. kétszer annyi szavazatot szerzett mint a VMDK.

vetség mögé sorakozik fel, így ez az egyetlen párt, amelyik helyi, tartományi és országos szinten is el tudja látni a magyarság képviseletét.

Az „ellenzéki” magyar pártok, vagyis a VMDK, VMDP, Magyar Remény Mozgalom és a Magyar Polgári Szövetség 2011 decemberében úgy döntöttek, hogy egyesítik erőiket, és Magyar Fordulat néven összefogva kívánják gyengíteni a VMSZ eredményeit, s a választások minden szintjén alternatívát kínálnak a magyar szavazóknak. A Magyar Fordulat koalíció ötlete azonban csírájában elhalt, ugyanis a VMDP vezetése Orbán Viktor magyar miniszterelnök vajdasági látogatását követően – amikor is egyérelművé vált, hogy a Fidesz politikusai részt fognak venni a VMSZ kampányában – bejelentette, hogy nem indulnak köztársasági szinten. „Köztársasági szinten nem indulunk, hogy ne nehezítsük meg a nemzetközi pénzvilággal harcot vívó magyar kormányfő dolgát. Tartományi és helyi szinten pedig az a dolgunk, hogy minél nagyobb kárt okozzunk a VMSZ-nek” – állt a párt választási stratégiájában.²² Eközben megkezdődtek a koalíciós tárgyalások a Mindannyian Együtt kisebbségi lista többi nemzetiségi pártjával, s hamar kiderült, hogy a VMDK és a MPSZ hajlandó lesz együttműködni a bosnyák, horvát és szlovák kisebbségi pártokkal a közös siker reményében. A kisebbségi koalícióból kimaradt a Magyar Remény Mozgalom, ami leginkább a párt radikális nemzeti ideológiájával magyarázható, az MRM ugyanis kizárólag a magyar nemzeti érdekekért küzd, ezért nem kívánt más kisebbségekkel közös platformon indulni. A Magyar Remény Mozgalom a magyarországi Jobbik aktív támogatásával szervezte és bonyolította le kampányát, s ugyan tartományi szinten nem jutott mandátumhoz, már a listaállítás ténye is jó eredménynek értékelhető egy ilyen fiatal párt (2009-ben alakult) esetében.

A Vajdasági Magyar Szövetség jelöltjeiként Pásztor István (Szabadka), Kávai Szabolcs (Magyarkanizsa), Egeresi Sándor (Topolya), Újhelyi Ákos (lista), Pelt Ilona (lista), Takács Zoltán (lista), Juhász Attila (lista) jutottak be a tartományi parlamentbe. A választások második fordulója után úgy tűnt, hogy a VMSZ-nek 8 képviselője lesz az újvidéki törvényhozásban, mivel Kormányos László az egyéni jelöltek fordulójában legyőzte demokrata párti ellenfelét a csókai körzetben, azonban az óvások miatt megismételt választáson nem sikerült megszereznie a befutó helyet.

22 *A VMDP magyarkanizsai tagozatának közleménye* <http://www.kanjiza.rs/hun/vmdp20120319>, illetve: *VMDP Hírlevél* 2012. április 11. http://www.vmdp.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&catid=21:2012-ev-hirlevelei&id=1043:hirlevel-x-efv-75-szam. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

Önkormányzati eredmények

A vajdasági magyar érdekérvényesítés szempontjából a tartományi eredmények mellett legalább annyira fontosak az önkormányzati eredmények. Általánosságban elmondható, hogy a Demokrata Párt népszerűsége továbbra is igen nagy a tartományban, és ezt nemcsak a parlamentben elnyert mandátumok száma bizonyítja, hanem a helyhatósági eredmények is. A Demokrata Párt rendre megszerezte a szavazatok relatív többségét a következő községekben: Újvidék, Ada, Óbecse, Törökkanizsa. (A Szerb Haladó Párt egyébként Nagybecskerekén és Temerinben is az első helyen végzett a helyhatósági választásokon.) A Vajdasági Magyar Szövetség győzelmet aratott Szabadkán, Magyarkanizsán, Zentán, Topolyán, Csókán és Kishegyesen, más községekben nem sikerült relatív többséget szereznie magyar pártnak. A VMSZ és a Demokrata Párt közösen irányítja Szabadkát, Csókát, viszont Magyarkanizsán a Vajdasági Szociáldemokrata Liga is részt vesz a koalícióban. Adán a Demokrata Párt egyedül kormányoz, Zentán pedig nagykoalíció alakult a VMSZ, a Demokrata Párt, a Szerbiai Egyesült Régiók és a Szerbiai Egyesült Nyugdíjas Párt–Szerbiai Szocialista Párt részvételével. Kishegyesen a Demokrata Párt nem tartotta magát a VMSZ-szel kötött szövetséghez, így ott a magyar párt kimaradt a koalícióból.²³

A magyar pártok szereplésének értékeléséhez érdemes néhány konkrét adatot megvizsgálni az önkormányzati választás eredményei közül. *Szabadkán* a demokraták a szavazatok 26,67%-át, a VMSZ 22,52%-át, a Szerb Haladó Párt 10,80%-át, a Lista Szerbiáért 8,30%-át, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga 6,58%-át, a Fordulat koalíció 5,93%-át, a Szerbiai Szocialista Párt 5,87%-át, a Szerbiai Egyesült Régiók 3,73%-át, a Bácskai Bunyevácok Szövetsége 2,72%-át, a Bunyevác Párt 1,71%-át, a Magyar Remény Mozgalom (MRM) 1,64%-át, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt (VMDP) 1,63%-át, a Szolidaritás Polgárok Csoportja 1,14%-át, a Mindannyian Együtt koalíció pedig 0,76 százalékát szerezte meg. Látható tehát, hogy Szabadkán a VMSZ-en kívül a magyar pártok nem értek el jelentősebb eredményt, a szerb pártok mögött jóval lemaradva tudtak 1% alatti szavazathoz jutni. Hasonló a helyzet a többi, VMSZ-t támogató magyarlakta községben is: *Zentán* például, ahol a VMSZ szintén relatív többséget szerzett, a győztest szerb pártok követik, negyedik helyen végzett a Magyar Polgári Szövetség 8,77%-kal, majd a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége, a VMDP

23 VMSZ: Tehetetlen és romboló Kishegyes új hatalma. *Pannon RTV*, 2012. szeptember 21. <http://pannonrtv.com/web/?p=21949>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

és az MRM sereghajtóként 1-2%-kal, ami azonban nem volt elegendő a képviselő-testületbe való bejutáshoz. A kisebb magyar pártok többnyire elégedetlenek voltak az elért eredményeikkel, ami nem meglepő, hiszen alig sikerült néhány községben a VMSZ felett teljesíteniük. Még a hagyományosan VM DP-központnak számító *Temerin*ben is csak alig több mint 30 szavazattal sikerült megelőznie az Ágoston András vezette pártnak a VMSZ-t, ráadásul így is csak a 6. helyet szerezték meg – öt szerb párt mögött.²⁴

Itt kell azonban néhány szót ejteni az MRM szerepléséről, amely látszólag ugyan hasonlóan gyenge, mint a másik három „kis” magyar párté, azonban figyelembe véve azt, hogy a párt első alkalommal vett részt a választásokon (a 2010-es nemzeti tanácsi választást kivéve), bizonyos helyeken elért eredményei figyelemre méltóak. Szabadkán a Magyar Remény Mozgalom például megelőzte a VM DK-t és a Mindannyian Együtt koalíciót is, és egy mandátumot szerzett a képviselő-testületben. Óbecsén harmadik helyen végzett a magyar pártok között, megelőzve a VM DK-t és a MPSZ-t, Magyarok között pedig a kisebb magyar pártok közül csak az MRM jutott mandátumhoz. A párt elnöke, László Bálint is pozitívan értékelte az MRM szereplését: „Az MRM a második legerősebb magyar párttá lépett elő a Vajdasági Magyar Szövetség után, hiszen mintegy 1200-1300 szavazattal kaptak többet, mint a Mindannyian Együtt Koalíció, amelynek egyéb kisebbségi pártokon kívül tagja volt még a Magyar Polgári Szövetség és a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége is, illetve az MRM-re kétszer annyi polgár szavazott, mint a Vajdasági Magyar Demokrata Pártra”.²⁵ Az MRM szerepléséből természetesen nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, egyrészt azért, mert nem állnak rendelkezésre korábbi választási eredmények (kivéve a 2010-es nemzeti tanácsi választást, ahol az MRM egy képviselőt tudott delegálni a Magyar Nemzeti Tanácsba), amelyek alapján valamilyen tendencia kimutatható lenne, másrészt köztudott, hogy a helyhatósági eredményeknél – pláne kis települések esetén – nagyobb súllyal esnek a latba a személyi kérdések, mint a pártok ideológiái. Mindenesetre érdemes az MRM további szereplését figyelemmel követni, hiszen nem elképzelhetetlen, hogy a párt hosszú távon – legalábbis bizonyos körzetekben – a VMSZ egyetlen komoly vetélytársává nőheti ki magát.

A Vajdasági Magyar Szövetség eredményeinek értékeléséhez érdemes megvizsgálni a párt előző ciklusban elért önkormányzati eredményeit. 2008-

24 *Temerin*: A Szerb Haladó Párt választási sikere. *Vajdaság Ma*, 2012. május 7. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/13471/>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

25 László Bálint: Az MRM a második legerősebb magyar párt Vajdaságban. *Vajdaság Ma*, 2012. június 5. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/13613/>. [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

ban Magyar Koalíció néven közösen indult a VMSZ, a VMDK és a VMDP, és jelöltjeiknek sikerült a magyarok lakta települések többségében erős önkormányzati pozíciókat szerezni. A 2008-as Magyar Koalíciós eredményekhez képest a VMSZ 2012-es szereplése gyakorlatilag mindenhol visszaesést mutat, ami részben magyarázható azzal, hogy a magyar szavazatokon most egy helyett kettő vagy több magyar párt osztozott, azonban, ha összeadjuk a mostani választásokon a magyar pártokra leadott szavazatokat, az eredmény akkor is nagy visszalépést mutat a négy évvel korábbi adatokhoz képest.

A 2008-as és 2012-es eredmények összehasonlítása (kapott % alapján):²⁶

	2008	2012	2012	2012	2012	2012	2012	Megjegyzés
	Magyar Koalíció	VMSZ	VMDP	VMDK	MPSZ	MRM	Magyar pártok összesen	
Ada	26,60%	19,74%		3,21%	2,74%	1,15%	39,06%	12,22%-ot kapott egy független magyar lista is
Csóka	na.	30,74%					30,74%	
Kishegyes	37,99%	26,23%					26,23%	
Magyar-kanizsa	52,27%	32,59%				3,84%	36,43%	
Nagybecskerek	3,18%	3,45%					3,45%	
Óbecse	30,28%	15,94%	2,44%	1,58%	1%	1,80%	21,76%	
Szabadka	27,42%	22,52%		1,63%		1,64%	26,55%	Mindannyian együtt: 0,76%
Temerin	22,30%	7,72%	7,94%				15,65%	
Topolya	47,32%	29,60%	3,47%				39,45%	6,38%-ot kapott egy független magyar lista is
Zenta	33,40%	35,10%		2,31%	9,33%	2,01%	48,75%	

26 Az összehasonlító táblázatok a CeSid honlapján található eredmények alapján készültek (<http://direktorijum.cesid.org/Izbori.aspx?godina=2008&izbori=Lokalni%202008> és <http://cesid.org/lt/articles/rezultati-izbora-2012/>) [Utoljára letöltve: 2013. május 9.]

A 2008-as és 2012-es eredmények összehasonlítása (kapott szavazatszám alapján):

	2008	2012	2012	2012	2012	2012	2012	Megjegyzés
	Magyar Koalíció	VMSZ	VMDP	VMDK	MPSZ	MRM	Magyar pártok össz.	
Ada	2703	1767		288	246	103	3498	1094 szavazatot kapott egy független magyar lista is
Csóka	na.	1829					1829	
Kishegyes	2367	1616					1616	
Magyar-kanizsa	7913	4172				491	4663	
Nagybecskerek	2087	1986					1986	
Óbecse	6366	3049	467	302	191	345	4354	
Szabadka	22300	15914		1149		1157	18760	Mindannyian együtt: 540
Temerin	3540	1164	1197				2361	
Topolya	9247	5324	625				7097	1148 szavazatot kapott egy független magyar lista is
Zenta	4444	3828		252	1018	220	5318	

A 2008-as és 2012-es eredmények összehasonlítása (megszerzett mandátum alapján):

	2008	2012	2012	2012	2012	2012	Megjegyzés
	Magyar Koalíció	VMSZ	VMDP	VMDK	MPSZ	MRM	
Ada	9	6		1			+4 mandátum egy független magyar listának
Csóka	8	9					
Kishegyes	12	8					

Magyar-kanizsa	19	11				1	
Nagybecskerek	2	3					
Óbecse	13	8	1				
Szabadka	21	16		1		1	
Temerin	8	3	3				
Topolya	22	16					+3 mandátum egy független magyar listának
Zenta	12	12			3		2008-ban az MPSZ-nek 4 mandátuma volt

A táblázatokból kitűnik, hogy Kishegyesen, Magyarkanizsán, Óbecsén, Szabadkán Temerinben és Topolyán a VMSZ rosszabbul szerepelt, mint 2008-ban a Magyar Koalíció, az elnyert mandátumok alapján pedig szinte minden önkormányzatban gyengültek a magyar pozíciók. Ez egyrészt a szerb pártokra történő „átszavazásnak”, másrészt a magyarság folyamatos fogyásának tulajdonítható. Ugyanakkor érdekes azt az aspektust is számba venni, hogy Vajdaság önkormányzataiban (pl. Ada, Csóka, Magyarkanizsa, Zenta) nagyon sok magyar nemzetiségű, ám szerb pártok (többnyire a Demokrata Párt és a Vajdasági Szociáldemokrata Liga) színeiben politizáló képviselő nyert mandátumot. Ez nyilvánvalóan nem egyenértékű egy olyan érdekképviseleti potenciállal, mint amelyet az etnikai magyar pártok nyújthatnak, viszont érdemes lenne megvizsgálni, hogy az ilyen képviselők tevékenysége pozitív, negatív, esetleg semleges hatással bír-e a vajdasági magyarság helyzetére.

Az elmúlt egy év fő kérdései

A 2012. május–júniusi választások után nagy kérdés volt, hogy a Szerb Haladó Párt vezette Szerbia milyen irányt vesz majd: folytatja-e a demokrata vezetés által megkezdett integrációs utat, vagy pedig – nacionalista fordulatot véve – letér a megkezdett útról, vállalva akár a nemzetközi elszigetelődést is. Annak ellenére, hogy a józan ész az előbbi forgatókönyv érvényesülését diktálta, a kormányváltást követő időszakban (lásd fentebb Nikolić elnök első nyilatkozatait) azért többen esélyesnek látták a második szcenárió megvalósulását is. Egy év távlatából visszatekintve most már elmondható, hogy a szerb elnök kifejezetten konszolidáltnak és együttműködőnek mutat-

kozott az uniós csatlakozás feltételeit illetően, sőt, a szomszédos országok felé is tett gesztusokat. Ami mégis aggasztó fejleményként értékelhető, az a szerb belpolitikában érzékelhető instabilitás, a belgrádi haladó/szocialista és a Vajdaság demokrata párti vezetése közötti feszültség, illetve az autonómiák terén tapasztalt visszalépések.

Alig pár nappal az új szerb kormány megalakulása után, 2012. július 10-én nyilvánosságra került a szerb Alkotmánybíróság döntése, amely alkotmányellenesnek nyilvánította a Vajdaság Autonóm Tartomány illetékességét megállapító törvény 22 rendelkezését. Ennek értelmében Újvidék nem nevezhető a tartomány fővárosának, az alkotmánnyal pusztán az „adminisztratív központ” és a „tartományi szervek központja” elnevezés egyeztethető össze. Emellett a tartománynak nem lehet saját irodája Brüsszelben; ez az ítélet szerint túlmenne a tartomány hatáskörein. (Ez azért is nagyon érdekes, mert két szerbiai városnak, Nišnek és Kragujevacnak is van saját képviselője Brüsszelben.) Végül olyan, a szimbolikus kérdéseken túlmenő jogköröket is alkotmányellenesnek nyilvánított a testület, mint a mezőgazdaság, a vidékfejlesztés, a környezetvédelem ügyeinek önálló rendezése, fejlesztési stratégiák kidolgozása stb.²⁷ A döntés nyilvánosságra kerülésének időzítése egyes politikai erők szerint nem lehet véletlen, hiszen még 2009 végén adták be az AB-hez a kérdést, a válasz pedig pont az új szerb kormány megalakulása után érkezett meg. A döntést kritizálók táborára érthető módon a vajdasági kormánypártok közül (Demokrata Párt, Liga, VMSZ) került ki, míg a haladók, köztük Nikolić elnökkel, elutasították a döntést ért kritikákat.²⁸ A vajdasági kormányzó pártok, valamint egyes szakértők abban reménykednek, hogy a problémát az alkotmány módosításával fogják kiküszöbölni, erre azonban nem látszik politikai akarat Belgrád részéről.²⁹

A probléma olyannyira nem oldódott meg, hogy 2013 áprilisában heves indulatokat generált Vajdaság autonómiájának kérdése az azt védők és az azt ellenzők között, ami végül egy nagyobb volumenű tüntetésben manifesztaledott Újvidéken. A vajdasági kormányfő, Bojan Pajtić (Demokrata Párt)

27 Alkotmánybíróság: Újvidék nem Vajdaság fővárosa. *Vajdaság Ma*, 2012. július 11. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/13773/Alkotmanybirosag-Ujvidek-nem-Vajdasag-fovarosa.html>. [Utoljára letöltve: 2013. május 13.]

28 Nikolic Vajdaságról és az Alkotmánybíróság döntéséről. *Vajdaság Ma*, 2012. július 21. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/13819/Nikolic-Vajdasagrol-es-az-alkotmanybirosag-donteserol8207.html>. [Utoljára letöltve: 2013. május 13.]

29 Lásd Szilágyi Imre tanulmányát: *Vajdaság a választások és az Alkotmánybíróság döntése után*. MKI-tanulmányok. <http://www.hia.hu/pub/displ.asp?id=TKWTQO>. [Utoljára letöltve: 2013. május 13.]

április elején jelentette be, hogy a tartományi parlament egy nyilatkozatot akar elfogadni Vajdaság autonómiájának védelméről. „Megvonják Vajdaságtól a korábban szerzett jogokat is, ami példátlan a korszerű európai gyakorlatban. A nyilatkozat egy komoly figyelmeztetés lesz, amely az autonómia elvének, az alkotmányos és törvényi megoldásoknak a megszegésére hívják fel a figyelmet, amely ugyanakkor gyengíti a jogállamot és ellentétes a demokratikus európai gyakorlattal is. Ezzel veszélybe sodorják a stabilitást és a felelős állam normális működését” – indokolta a nyilatkozat létjogosultságát Pajtić.³⁰ Ahogy azonban sejteni lehetett, a nyilatkozat tervét a köztársasági hatalom (és a vajdasági ellenzék) nem fogadta kitörő örömmel, sőt, egyből kezdetét vette egy nyilatkozatháború a médiában: a haladó párti politikusok szeparatizmust kiáltottak, a demokraták viszont a Vajdaság alkotmányos és törvény szerinti jogainak tiszteletben tartását kérték számon a belgrádi kormányon. A Szerb Haladó Párt 2013. április 12-én tüntetést szervezett Újvidéken, melyen már nemcsak a nyilatkozat visszavonását, hanem Pajtić lemondását és előrehozott tartományi választásokat is követeltek.³¹ (A tüntetésen közel 30 ezren vettek részt.) Pásztor István, a tartományi parlament elnöke próbálta a két fél között enyhíteni a feszültséget, és türelemre, valamint a kompromisszum keresésére szólított fel.³² Az előrehozott választás kiírásának ötletét azonban határozottan elutasította, annak ellenére, hogy a Szerb Haladó Párt aláírásgyűjtésbe kezdett a választások kiírásáért és a nyilatkozat visszavonásáért.³³ A Vajdaság autonómiáját védő nyilatkozatot májusban megvizsgálta a vajdasági parlament alkotmányügyi bizottsága, és néhány módosítást eszközölt a szövegen. A szöveg május 20-án kerül a parlament elé, ám várhatóan az ellenzék továbbra sem fogja támogatni annak elfogadását.³⁴

30 Vajdasági nyilatkozat készül. *Magyar Szó*, 2013. április 6. http://www.magjarszo.com/hu/1932/kozelet_politika/94884/Vajdas%C3%A1lgi-nyilatkozat-k%C3%A9sz%C3%BCI.htm. [Utoljára letöltve: 2013. május 13.]

31 Óriási tüntetés a vajdasági tartományi kormány ellen. *hvg.hu*, 2013. április 13. http://hvg.hu/vilag/20130413_Oriasi_tuntetes_a_vajdasagi_tartomany_kor. [Utoljára letöltve: 2013. május 13.]

32 Vajdaság pénzellátása fontosabb a nyilatkozatnál. *Vajdaság Ma*, 2013. április 10. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/15291/>. [Utoljára letöltve: 2013. május 13.]

33 Mirović: Több mint kétszáz ezer aláírással követelik Pajtić lemondását. *Vajdaság Ma*, 2013. május 13. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/15451/Mirovic-Tobb-mint-ketszazezer-alairassal-kovetelik-Pajtic-lemondasat.html>. [Utoljára letöltve: 2013. május 14.]

34 A parlamenti bizottság hat módosítást fogadott el a nyilatkozat szövegében. *Vajdaság Ma*, 2013. május 13. <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/15452/A-parlament-i>

Magyar szempontból különösen aggasztó az a fejlemény, hogy a Vajdaság hatásköreit rendező törvény mellett a nemzeti tanácsok jogairól rendelkező törvényt is az Alkotmánybíróság elé küldték, a testület még vizsgálja a törvény alkotmányosságát. Ha abból indulunk ki, ahogyan az AB a Vajdaság hatásköreiről rendelkező törvény kapcsán értelmezte az Alkotmányt, akkor várhatóan a nemzeti tanácsokról szóló törvény sem számíthat pozitív elbírálásra. Korhecz Tamás, a Magyar Nemzeti Tanács elnöke szerint az AB a törvény olyan rendelkezéseit is vizsgálja, amelyek a nemzeti tanácsok legerősebb hatásköreiről rendelkeznek, így ha ezeket a kompetenciákat az AB alkotmányellenesnek nyilvánítja, akkor óriási veszélybe kerül a vajdasági magyar kulturális autonómia.³⁵

A belgrádi (köztársasági) és a vajdasági hatalom összeférhetetlenségének nemcsak a tartomány autonómiája körül kialakult polémia, hanem a 2012-ben Újvidéken bekövetkezett hatalomváltás is jó példája volt. A májusi választások után demokrata-ligás városvezetés alakult Újvidéken, azonban a köztársasági kormány megalakulása után a Szerb Haladó Pártnak szándékában állt a helyi koalíciókat is úgy átformálni, hogy azok a köztársasági erőviszonyokat tükrözzék. Újvidéken 2012 szeptemberére „ért be” ez a törekvés, miután sikerült megállapodniuk koalíciós partnereikkel: a Szerb Szocialista Párttal, a Szerbiai Demokrata Párttal, a Mindannyian Újvidékért csoporttal (Szerb Megújódási Mozgalom és Roma Demokrata Párt), az Újvidék Azonnal-lal (a Dveri szélsőséges mozgalomból kizárt képviselők) és az 'Egyik Sem a Felkínáltak Közül' csoporttal, így leváltották az addigi városvezetést.³⁶ Ez a „puccs” valós fenyegetést jelentett a többi, demokrata- (és részben VMSZ-) vezetett vajdasági önkormányzat számára, ám a hatalomváltási lavina végül elmaradt.

Az elmúlt egy évre visszatekintve még egy tényezőt kell kiemelni, amely fenyegeti az ország politikai stabilitását, ez pedig az előrehozott választások

bizottsag-hat-modositast-fogadott-el-a-nyilatkozat-szovegeben.html. [Utoljára letöltve: 2013. május 14.]

35 Alkotmánybíróság előtt a nemzeti tanácsokról szóló törvény. *Magyar Szó*, 2013. március 8. <http://www.magyarszo.com/hu/1903/kozelet/93283/Alkotm%C3%A1nyb%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1g-el%C5%91tt-a-nemzeti-tan%C3%A1csokr%C3%B3lsz%C3%B3l%C3%B3-t%C3%B6rv%C3%A9ny.htm>. [Utoljára letöltve: 2013. május 13.]

36 Hatalomváltás vagy újabb bonyodalom? *Magyar Szó*, 2012. szeptember 12. http://www.magyarszo.com/hu/2012_09_12/vajdasag_ujvidek/31814/Hatalom%C3%A1lt%C3%A1s-vagy-%C3%BAjabb-bonyodalom.htm. [Utoljára letöltve: 2013. május 14.]

kérdése, ami újra és újra felmerül a közbeszédben. 2013 februárjában két olyan eset is történt, amelyek célja egyértelműen a miniszterelnök, a szocialista Ivica Dačić lejárata volt; az egyik egy kandikamerás felvétel, amelyen a műsorvezető kellemetlen helyzetbe hozta a miniszterelnököt lenge öltözetével, a másik pedig egy kiszivárogtatott hír, amely szerint Dačić az előző kormányzati ciklusban belügyminiszterként találkozott az egyik legnagyobb szerb maffia klán tagjával, és bizalmas információkat osztott meg vele. Egyesek szerint a kiszivárogtatás mögött a koalíciós partner Szerb Haladó Párt állt, azonban mind Dačić, mind a haladók cáfolták ezt a vádat. A Szerb Haladó Pártnak viszont igenis érdekében állhatott kikezdeni a szocialista miniszterelnököt, s ily módon megingatni a kormányt, hiszen februárban népszerűségük csúcán álltak, így egy előrehozott választás jó eséllyel azt is eredményezhette volna, hogy a haladók önállóan alakíthatnak új kormányt.³⁷ Noha februárban többen – köztük Pásztor István is – úgy vélték, hogy az előrehozott választások elkerülhetetlenek, és az azóta eltelt időben több alkalommal is felröppent a hír, hogy lesznek választások (a Haladó Párt általában összekötötte a kérdést a tartományi választások szükségességével), egyelőre semmi konkrétum nem derült ki. Valószínűsíthető, hogy ha kijelölik az uniós csatlakozási tárgyalások kezdetének időpontját, végleg el fog dőlni az előrehozott választások kérdése.

Összefoglalás

A 2012-es szerbiai választások eredménye jelentősen átalakította az ország politikai erőviszonyait. Az addigi demokrata kormányt és államfőt az egykori Radikális Pártból kivált Szerb Haladó Párt váltotta mindkét posztot, így a választásokat követően kérdéses volt, hogy Szerbia folytatja-e a konszolidáció útját, vagy erőteljes nacionalista politizálásba kezd, és akár az elszigetelődést is vállalja. Egy év elteltével úgy tűnik, Szerbia továbbra is elsődleges érdekének tartja az európai integrációt, és ennek érdekében áldozatokat is kész vállalni. Ugyanakkor nem jelenthető ki, hogy Szerbia mostantól a demokrácia mintaországa lesz, hiszen a belpolitikai színtéren több olyan fejleménynek lehettünk szemtanúi az elmúlt egy év során, amelyek kifejezetten aggasztóak, többek között idetartozik Vajdaság és a kisebb-ségek autonómiájának jövője.

37 Szerbia: Előrehozott választások. *Magyar Hírlap*, 2013. február 4. <http://www.magyarhirlap.hu/szerbia-elorehozott-valasztasok> <http://www.magyarhirlap.hu/szerbia-elorehozott-valasztasok>. [Utoljára letöltve: 2013. május 14.]

A magyar pártok szereplését értékelve elmondható, hogy a VMSZ kont-
ra kis magyar pártok viszonylatában hosszú ideje fennálló aszimmetria a
2012-es választásokkal is megerősítést nyert, a kisebb magyar pártok to-
vábbra is egy-egy helyi önkormányzatban tudnak szerephez jutni. Hosszú
ideje tendencia a Vajdaságban, hogy a magyar nemzetiségűek nagy arány-
ban szavaznak szerb pártokra (elsősorban a Demokrata Pártra), ez a jelen-
ség a 2012-es választásokon is érzékelhető volt. Mivel a Demokrata Párt
nem kapott helyet a köztársasági kormányban, így a demokratákkal szövet-
séges VMSZ is az ellenzéki padosorból politizál köztársasági szinten. Ez
nyilvánvalóan erős korlátot jelent a magyar érdekérvényesítésnek, s biztos-
ra vehető, hogy a kisebbségvédelem területén nem fogunk olyan nagy előre-
lépéseket tapasztalni a 2012–2016-os kormányzati ciklusban, mint az előző
négy évben, amikor a VMSZ is kormányzó erő volt.